
UPRAVA ZA STATISTIKU

PRAVILO O POLITICI REVIZIJE

Podgorica, decembar 2024. godine

Uvod

Dokument „Pravilo o politici revizije“ pripremljen je od strane Uprave za statistiku, a na osnovu Priručnika Evropskog statističkog sistema za politiku revizije za Glavne evropske ekonomske indikatore (eng. ESS Guidelines on revision policy for PEEIs¹).

Primjena ovog dokumenta u praksi doprinijeće poboljšanju kvaliteta statističkog proizvoda.

Politika revizija prati principe Kodeksa prakse Evropske statistike (eng. European Statistics Code of practice²), naročito:

- **Princip 6: Nepristrasnost i objektivnost:**
 - **Indikator 6.6:** Važne revizije i izmjene u metodologijama se unaprijed najavljuju;
- **Princip 8: Odgovarajuće statističke procedure:**
 - **Indikator 8.6:** Revizije prate standarde, precizno uspostavljene i transparentne procedure;
- **Princip 12: Tačnost i pouzdanost**
 - **Indikator 12.3:** Revizije se redovno analiziraju kako bi se unaprijedili statistički procesi.

Uprava za statistiku ovim dokumentom prihvata Osnovne principe za reviziju statističkih podataka u nacionalnom statističkom sistemu definisane od strane EUROSTAT-a, a koji su usklađeni sa evropskim principima revizije za statistiku.

Osnovni principi za reviziju statističkih podataka u nacionalnom statističkom sistemu su:

- **Princip 1:** Opšta i politika revizije za statističke oblasti;
- **Princip 2:** Konzistentnost i stabilnost politika revizije za statističke oblasti;
- **Princip 3:** Diseminacija i objava revizije.

Principi koji se odnose na proces proizvodnje podataka tj. na domene/statističke oblasti:

- **Princip 4:** Redovna revizija;
- **Princip 5:** Velika revizija (izazvana promjenama definicije i klasifikacija. Odnosi se na duže vremenske intervale);
- **Princip 6:** Neplanirana revizija (izazvana greškom ili neočekivanim događajem koje se desio u toku procesa proizvodnje podataka. Neplanirana revizija mora imati adekvatno objašnjenje zašto je došlo do toga);
- **Princip 7:** Definisane domenski specifičnih politika revizije;
- **Princip 8:** Porijeklo podataka i monitoring revizije.

Ovi principi treba da se primjene kako na nivou institucije tako i na nivou pojedinačnih domena, naravno uzimajući u obzir specifičnosti proizvodnih procesa u okviru pojedinih domena. U tom kontekstu svaki domen može da izradi sopstvenu politiku revizije koja mora biti usklađena sa ovim dokumentom.

¹ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5935517/KS-RA-13-016-EN.PDF>

² <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5921861/KS-32-11-955-EN.PDF/5fa1ebc6-90bb-43fa-888f-dde032471e15>

1. Definicija revizije rezultata zvanične statistike

Revizije su bilo koje promjene u vrijednosti objavljenog statističkog rezultata.

Javlja se kada:

- nove opservacije postaju dostupne (mjesečno ili kvartalno) i
- se modifikuju trenutne ili prošle vrijednosti.

Podaci se generalno revidiraju kako bi se uključile nove, poboljšane informacije³.

Reviziju rezultata zvanične statistike vrše proizvođači zvanične statistike definisani Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike, a u skladu sa standardima revizije propisanim u međunarodnim regulativama/metodologijama EUROSTAT-a.

Reviziju podataka zvanične statistike obavljaju zaposleni službenici i namještenici proizvođača zvanične statistike za svoj domen, tj. statističku oblast.

2. Tipovi revizija

Politika revizije Uprave za statistiku razlikuje tri tipa revizija:

- redovne revizije;
- velike revizije i
- neplanirane revizije.

2.1. Redovne revizije

Pod redovnim revizijama podrazumjevaju se one revizije, koje se primjenjuju pri usklađivanju serija podataka s različitim periodikom objavljivanja (npr. mjesečnih ili kvartalnih podataka prema godišnjima).

Predmet redovne revizije mogu biti svi statistički podaci ukoliko je to definisano u Kalendaru objavljivanja statističkih podataka.

Statistički podaci koji se mogu redovno revidirati su:

- preliminarni podaci.

Statistički podaci se smatraju preliminarnima (podložni su promjenama tokom statističke obrade podataka) sve dok su predmet redovnih revizija.

Konačni statistički podaci se ne mogu redovno revidirati.

2.1.1. Razlozi za uvođenje redovnih revizija

U određenom broju domena/statističkih oblasti, korisnicima je veoma važno da podatak bude objavljen prije nego što je moguće prikupiti potpun set podataka koji se koristi za obračun tog statističkog podatka. Takav podatak se naziva "preliminarni podatak". Za obračun konačnog podataka potrebno je raspolagati potpunim setom podataka koji je metodološki predviđen za obračun statističkog podataka.

³ EUROSTAT, (2013), *ESS Guidelines on revision policy for PEEIs*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, str. 5

Produžetak serije indeksa dodavanjem novih mjesečnih ili kvartalnih podataka može zbog primijenjene metode sezonskog i kalendarskog prilagođavanja uzrokovati naknadne promjene prilagođenih indeksa te trend-indeksa za prethodni period u slučajevima kada se sezonski i kalendarski neprilagođeni podaci prethodnih perioda nisu ni mijenjali. Načini sezonskog i kalendarskog prilagođavanja definišu se shodno metodologijama istraživanja kao i pojedinačnim izvještajima o kvalitetu.

2.1.2. Diseminacija statističkih podataka podložnih redovnim revizijama

Prilikom diseminacije statističkih podataka, označava se, kada se objavljuje preliminarni, a kada konačni statistički podatak.

Preliminarni podatak obavezno sadrži i oznaku "(p)".

Izvještaj o kvalitetu, mora sadržati objašnjenje/obrazloženje za statističke podatke.

Objašnjenje/obrazloženje mora da sadrži: datum objave preliminarnih i konačnih podataka, dužinu perioda koji je podložan reviziji, kao i dubinu revizije (nivo revizije za indikatore).

2.2. Velike revizije

Velike revizije podrazumijevaju značajne promjene u podacima. Velikim revizijama obezbjeđuju se duže vremenske serije podataka kako bi se minimizirao negativni uticaj prekida u serijama podataka. Kod velikih revizija neophodno je analizirati njihov uticaj na druge statističke indikatore srodnih i nesrodnih statistika.

2.2.1. Razlozi za uvođenje velikih revizija

Razlozi za primjenu velikih revizija su promjene zbog izmjena klasifikacija, definicija, metodologija, promjene baznog perioda, razvoja novih izvora i metoda ili dostupnosti novih statističkih podataka.

2.2.2. Objava podataka podložnih VELIKIM revizijama

Velike revizije sprovode se u većim vremenskim razmacima. Najavljuju se unaprijed uz objašnjenje/obrazloženje, u Kalendaru objavljivanja statističkih podataka, kako bi se korisnici upoznali s rokovima objavljivanja, razlozima primjene velikih revizija, kao i o mogućem uticaju na druge statističke podatke. Poslije diseminacije revidiranih podataka potrebno je diseminirati i analizu učinka promjena u podacima.

2.3. Neplanirane revizije

Neplanirane revizije uzrokovane su događajima koje nije bilo moguće predvidjeti i na koje nije bilo moguće unaprijed uticati.

2.3.1. Razlozi za uvođenje neplaniranih revizija

Nepredviđene promjene u izvorima podataka uslijed izmjene podataka ili naknadno utvrđenih grešaka u prethodno dostavljenim podacima su najčešći razlozi za uvođenje neplaniranih revizija.

U ovim slučajevima potrebno je popuniti standardni obrazac *Izveštaj o neplaniranim revizijama statističkih podataka* koji je sastavni dio Pravila o neplaniranim revizijama..

Postupak kako reagovati u slučajevima potrebe sa neplaniranom revizijom, definisano je Pravilom o neplaniranim revizijama.

2.3.2. Objava podataka podložnih neplaniranih revizijama

Neplanirane revizije nisu predviđene *Kalendarom objavljivanja statističkih podataka*. Po pravilu se diseminiraju u najkraćem mogućem roku, a njihova objava se najavljuje u Kalendaru objavljivanja statističkih podataka, shodno pravilu.

Međutim, ukoliko izmjene u podacima nisu značajne, diseminacija podataka se vrši sljedećom redovnom revizijom ili drugom objavom podataka iste vrste, uz obaveznu oznaku da se radi o ispravljenim podacima, sa objašnjenjem/obrazloženjem razloga zbog kojih je došlo do revizije.

3. Revizijska politika za pojedine domene/statističke oblasti

Svaka vrsta revizije primjenjuje se za određeni domen/statističku oblast. Opis revizije mora se navesti u Izveštaju o kvalitetu za domen/statističku oblast za koju je revizija primjenjena.

Ukoliko se za neki domen/statističku oblast procjeni da je od posebnog značaja, izrada politike revizije mora da bude urađena u skladu sa ovim dokumentom.

4. Prestanak i važenje

Donošenjem ovog internog pravila prestaje da važi Politika revizije broj: 01-2329 od 25.07.2017. godine.

Ovo pravilo stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 01-041/24-5436/12

Dana, 23.12.2024. godine

 DIREKTOR

Miroslav Pejović